

**อุปสรรคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว :
กรณีศึกษาพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก**
**Obstacles in Education Management in the Refugee Camp : the Case
Study of Mea La Camp, Tak Province**

พีรพรรณ ศรีจันทร์¹ และ ดร.อจิรภาส เพียรขุนทด²

Peerapan Srichan and Dr.Ajirapa Pienkhuntod

Received	Reviewed	Revised	Accepted
11/09/2018	12/09/2019	19/09/2019	20/09/2019

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว กรณีศึกษาพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ อ.ท่าสองยาง จ.ตาก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐไทย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ปกครองและเด็กผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ปฏิบัติการ และรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาตามลำดับ โดยงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสืบค้นเอกสาร ดำารววิชาการ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในระดับบริหารในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organizations : NGOs) ผู้ปกครองและเด็กผู้หนีภัยการสู้รบ จำนวนทั้งหมด 15 คน ผลการศึกษาได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ดำารววิชาการ และถอดบทความจากบทสัมภาษณ์และรายงานผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) อุปสรรคของการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ คือการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ขาด

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

M.P.A. Student (Public Administration), College of Local Administration, Khon Kaen University, Email : peerapan@kkumail.com

² อาจารย์ประจำกลุ่มวิจัยการบริหารกิจการท้องถิ่นและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Lecturer of local administration and smart city development Tark Group, College of Local Administration, Khon Kaen University, Email : ajirpi@kku.ac.th

การทำงานแบบบูรณาการร่วมกันในการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ ทำให้เกิดปัญหาตามมาคือปัญหาเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของเด็กผู้หนีภัยฯ 2) ความคิดเห็นและมุมมองแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของผู้บริหารหรือผู้ออกนโยบายมีความคิดเห็นว่าการจัดการศึกษาที่หน่วยงานรัฐจัดให้นั้น มีความเพียงพอและไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข แต่ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นว่า สถานศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ จำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงทั้งในด้านของหลักสูตรการสอนที่ไม่ได้มาตรฐานตามผลการศึกษาปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น และยังขาดการสนับสนุนด้านของอุปกรณ์การศึกษา อันได้แก่ หนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอน ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ได้ปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลในฐานะเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้รัฐต้องให้จัดให้เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ : ผู้หนีภัยการสู้รบ, การศึกษา, พื้นที่พักพิงชั่วคราว, การจัดการการศึกษา

Abstract

This article presents research findings about the obstacles found in education management in the Mae La Refugee Camp, Tha Song Yang District, Tak Province. The research objectives are 1) to study problems relating to education for refugee children, 2) to study different perspectives of those involved in the management of education for refugee children, including Thai officials, NGOs staffs, and refugee children and their parents, who involved in the policy-making and the operation level as well as beneficiaries of education arrangements respectively. This research is a qualitative study. Data were gathered by documentation research and interview. Interviewees are officials from Ministry of Education and Ministry of Interior, Non-governmental Organization (NGOs) staff, refugee children and their parents. The total number of interviewees is 15. The results of the study were obtained from data analysis from academic documents and extracting articles from interviews and reporting the study results by descriptive methods.

The study found that; First, the obstacles of education management in the refugee camp was the lack of cooperation between government agencies and NGOs

involved in the education management. The lack of integrated work system led to the inability to verify qualification received in the refugee camp. This issue directly affected the refugee children's quality of education and potential for further study. Second, actors involved in the education management showed incompatible views regarding the need to provide quality education for refugee children. Government officials, as the policy makers, lacked a political will to address this refugee education as an urgent matter that needs improvement. In contrast, NGOs, working in the operational level, highlighted the need to improve refugee education, especially to upgrade the curriculum and school materials, including textbooks and other teaching materials suitable for different school years. The obstacles identified in this study show that Thailand fails to uphold international human rights principles as a state member of the Convention on the Rights of the Child and fails to follow the Constitution of Thailand that requires the state to provide education to all children living in the country.

Keywords : Refugee, Education, Refugee camp Education Management

บทนำ

ในสังคมโลกยุคปัจจุบันนี้ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ทำให้มีการเคลื่อนตัวของหลายสิ่งเกิดขึ้นอย่างง่ายดายเป็นและรวดเร็ว อาทิในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร การแต่งงานข้ามชาติ การอพยพ การย้ายถิ่นฐาน การทำงานข้ามชาติ เป็นต้น สิ่งสำคัญที่นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกต้องจับตามองและควรปรับตัวให้ทันคือ เรื่องการอพยพ (Migration) หรือการขอลี้ภัย (Asylum) ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อประเทศปลายทางในด้านของความมั่นคง เศรษฐกิจ และหลักการพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชน ซึ่งการลี้ภัยคือการเปลี่ยนแปลงถิ่นฐานของประชากรโลก โดยกลุ่มคนเหล่านี้ถูกเรียกว่า ผู้ลี้ภัย (Refugee) หมายความว่า ผู้ที่อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งตน อันเป็นผลมาจากเหตุการณ์สงครามและความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมืองก็ตาม และบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถหรือไม่สมควรใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักรที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถหรือไม่สมควรใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว เพราะเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้น (Convention Relating to the Status of Refugees 1951. 2018)

ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้ลี้ภัยถึง 21.3 ล้านคน และ 49% ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงและเด็ก (UNHCR Thailand, 2018A) ซึ่งมีความเปราะบางมากกว่าผู้ลี้ภัยอื่น ๆ ต้นเหตุหลักของการลี้ภัยในปัจจุบันเกิดขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์สงครามที่เกิดขึ้นทั้งสงครามระหว่างประเทศและสงครามภายในประเทศ อย่างเช่น สงครามกลางเมืองซีเรีย สงครามกลางเมืองเยเมนหรือความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในเยเมนมา ส่งผลให้มีการใช้ความรุนแรงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และไม่คำนึงว่าจะทำร้ายผู้อ่อนแอกว่าตนแต่อย่างไร เพราะเหตุเหล่านี้จึงเป็นที่มาของการลี้ภัยถือว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศ ภาพลักษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชน และในด้านความมั่นคงของทุกประเทศทั่วโลก

นับตั้งแต่สงครามอินโดจีน ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่มีผู้ลี้ภัย หนีภัยสงครามหรือความยากจน เข้ามาอาศัยในประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันมีผู้ลี้ภัยในประเทศไทยส่วนมากมาจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในเมียนมาร์ ที่พักพิงอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมากกว่า 100,000 คน (UNHCR Thailand, 2018B) แต่เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้ลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951 ทำให้ไม่มีกฎหมายภายในประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศรองรับผู้หนีภัยการสู้รบดังกล่าว จึงไม่อาจได้รับการรับรองสถานภาพเป็นผู้ลี้ภัยได้ ผู้ที่เข้ามาจะมีชื่อเรียกอีกแบบ คือ ‘ผู้หนีภัยการสู้รบ’ โดยจะได้รับการคัดกรองโดยกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง และสำนักงานศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ (สศอ.) กองการต่างประเทศภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ถูกตั้งขึ้นมาดำเนินการด้านผู้อพยพโดยเฉพาะ และมีการทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศอย่าง องค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees, คำย่อ UNHCR) ในการดูแลทางระบบทะเบียน และทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization, คำย่อ NGOs) ในการดูแลผู้อพยพในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้อพยพที่เป็นชาวเมียนมาโดยส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายเมียนมา และกระเหรี่ยง ข่ามขายแดนตะวันออกของประเทศเมียนมาที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า มายังฝั่งไทยเนื่องจากสงครามภายในประเทศที่มีความรุนแรงถึงขั้นฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปีแล้ว อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ยอมรับการเข้ามาของผู้หนีภัยการสู้รบ เป็นเหตุให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบในประเทศไทยไม่ได้ดำเนินการไปตามมาตรฐานสากล คือหลักพื้นฐานตามอนุสัญญาดังกล่าว และไม่มียุทธศาสตร์การจัดการภายในประเทศเกี่ยวกับเรื่องการรับรองสถานภาพของผู้อพยพ ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบที่เข้ามาในประเทศไทยกลายเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522

เจ้าหน้าที่ไทยจะทำการกักตัวบุคคลเหล่านี้ไว้เมื่อเข้ามาในประเทศไทย เพื่อบริการตรวจสอบในการขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และ สศอ. บุคคลเหล่านี้จึงจะสามารถเข้าไปพักอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่ตั้งอยู่ตามขอบชายแดนประเทศไทย-พม่า ทั้ง 9 แห่งใน 4 จังหวัดของประเทศไทย ดังนี้ พื้นที่พักพิงฯ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ พื้นที่พักพิงฯบ้านใหม่ในสอย อ.เมืองแม่ฮ่องสอน, พื้นที่พักพิงฯบ้านแม่สุริน อ.ขุนยวม, พื้นที่พักพิงฯบ้านแม่ละอูน อ.สบเมย, พื้นที่พักพิงฯบ้านแม่ลาหลวง อ.สบเมย

พื้นที่พักพิงฯ ในจังหวัดตาก ได้แก่ พื้นที่พักพิงฯบ้านนุโพ อ.อุ้มผาง, พื้นที่พักพิงฯบ้านอ้อมเปี่ยม อ.พบพระ, พื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ อ.ท่าสองยาง พื้นที่พักพิงฯ ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ พื้นที่พักพิงฯ บ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง และพื้นที่พักพิงฯ ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ พื้นที่พักพิงฯ บ้านต้นยาง อ.สังขละบุรี กลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบที่เข้ามาลี้ภัยในประเทศไทยนั้นมิทั้งเข้ามาเพียงลี้ภัยชั่วคราว เมื่อถึงเวลาที่ต้นเหตุแห่งความหวาดกลัวการถูกประหัตประหารได้หมดไปก็ย้ายกลับประเทศของตนหรือย้ายไปยังประเทศที่ 3 เพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ และอีกกลุ่มคือตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยในลักษณะถาวรภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และด้วยสภาพของการลี้ภัยนั้น ผู้หนีภัยฯ จะลี้ภัยไปยังประเทศปลายทางทั้งครอบครัว คือมาทั้งสามีและภรรยาโดยนำบุตรหลานของตนติดตามมาด้วย แล้วได้สร้างครอบครัวขึ้นจากกลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบด้วยกัน บางคนนั้นไม่ได้นำเอกสารระบุตัวตนที่ประเทศเมียนมาออกให้ติดตัวมาจึงทำให้บุตรหลานที่เกิดในประเทศไทยไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไปด้วยกลายเป็นคนที่ไร้สัญชาติ หรืออีกในกรณีคือไม่ได้ใส่ใจว่าจะต้องแจ้งเกิดจนขาดการระบุตัวตนในทางทะเบียนจากฐานสู่รุ่นจนไม่มีหลักฐานทางทะเบียนอยู่เลยทำให้เด็กไม่ได้รับสัญชาติตามที่พ่อแม่มีได้เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้เด็กจึงขาดการรับรองสถานะตามกฎหมาย ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับสิทธิการศึกษาอย่างเท่าเทียมเหมือนกับเด็กสัญชาติไทย ซึ่งการไม่มีสัญชาตินี้เองนำไปสู่ปัญหาในเรื่องของการขาดโอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาในประเทศไทย และกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา

ในปัจจุบันรัฐบาลไทยกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสไว้ในหลากหลายมิติผ่านกลไกทางกฎหมายและมติรัฐมนตรีที่ออกมาในทางบริหารจัดการเกี่ยวกับบริการสาธารณะ ทั้งประเทศไทยยังเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดสิทธิที่เด็กควรได้รับและหน้าที่ที่รัฐภาคีจำต้องปฏิบัติ แต่กระนั้นก็ไม่มียุทธศาสตร์ใดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ส่งผลให้มาตรฐานและคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ดังกล่าวและเด็กผู้หนีภัยฯ นั้น ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้งในประเทศไทยและประเทศเมียนมา ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเมื่อพวกเขาเดินทางกลับไปยังมาตุภูมิหรือเดินทางไปยังประเทศที่สาม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นและมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ภายในพื้นที่พักพิงฯ ทั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐไทย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ประกอบการ และเด็กผู้หนีภัยฯ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรเด็กมากที่สุดจากทุกแห่งที่มีในประเทศไทย เพื่อหาทางออกหรือเป็นแนวทางวิธีแก้ไขที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กผู้หนีภัยฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐไทย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และ

ผู้ปกครองและเด็กผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ปฏิบัติการ และรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาตามลำดับ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ อันได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (Documentary research) และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้คือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษา ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย คือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ระดับปฏิบัติการ คือองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้รับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษา คือ ผู้ปกครองและเด็กผู้หนีภัยการสู้รบ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (Documentary research) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารทั้งในเชิงปฐมภูมิ ทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่การศึกษาซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท ประกอบไปด้วย 1) งานวิชาการ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน หนังสือตำรา วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รายงานการวิจัย รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาในพื้นที่พหุภาษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีพื้นที่ที่รัฐนั้นจัดให้มีพิเศษเช่นเดียวกับประเทศไทย เช่น ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ ฐานข้อมูลออนไลน์ ระบบคลังข้อมูลงานวิจัยไทยออนไลน์ 2) เอกสารของทางราชการ ได้แก่ จดหมายข่าว วารสารแผนพัฒนาต่าง ๆ รายงานประจำปี ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาในพื้นที่พหุภาษา 3) ระเบียบกฎหมายและมติรัฐมนตรี ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child. 2018)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยมีการออกแบบโครงสร้างการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง และได้มีการออกแบบโครงสร้างของคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อความให้มีความสอดคล้องกับลักษณะและบริบทของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ให้สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในการจัดการการศึกษาในพื้นที่พหุภาษา เป็นข้อมูลที่มีความละเอียด น่าเชื่อถือ ครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารในสังกัด

กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ผู้ปกครองและเด็กผู้หนีภัยฯ จำนวน 15 คน

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกนำมาวิเคราะห์ให้สัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นหัวข้อการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จากเอกสาร ตำราวิชาการ แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการขาดการทำงานแบบบูรณาการร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคหลักในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงฯ คือ การขาดความร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงานรัฐ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization, คำย่อ NGOs) อัน ได้แก่ คณะกรรมการดูแลผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยง (Karen Refugee Committee, คำย่อ KRC) และคณะกรรมการผู้หนีภัยการสู้รบชาวกะเหรี่ยง (Karenni Refugee Committee, คำย่อ KnRC) โดยกระทรวงมหาดไทยนั้นถือเป็นกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดการและควบคุมการดำเนินงานภายในพื้นที่ เพราะกระทรวงมหาดไทยได้รับอำนาจในการจัดการผู้หนีภัยฯ ที่เข้ามาขอพักพิงในประเทศไทยจากการมอบหมายตามมติสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) โดยกระทรวงมหาดไทยมีหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นจากมติ สมช. ขึ้นมาเพื่อดูแลเรื่องผู้อพยพและผู้หนีภัยฯ โดยตรง คือ สำนักงานศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ (Operation Center for Displaced Persons, คำย่อ OCDP หรือ สศอ.) เป็นหน่วยงานที่ดูแลผู้อพยพและผู้หนีภัยฯ ในทุกด้าน ภารกิจที่สำคัญคือการควบคุมจำนวนประชากรของผู้หนีฯ ไม่ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและดำเนินการส่งตัวบุคคลเหล่านี้ไปยังประเทศต้นทางหรือประเทศที่สาม โดยทำงานร่วมกับข้าหลวงผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือ UNHCR ในการดำเนินงานด้านทะเบียนและการส่งตัวกลับไปยังมาตุภูมิและประเทศที่สาม เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงเดียวที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการทุกอย่าง กิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้หนีภัยฯ ย่อมต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพเสียก่อนถึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมีเพียงองค์กร NGOs เท่านั้นที่ดำเนินการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ โดยหน่วยงานรัฐของไทยไม่ได้ร่วมดำเนินการเลย

องค์กร NGOs เป็นองค์กรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างแท้จริง และองค์กร NGOs ที่มีหน้าที่ควบคุมและดูแลการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ คือ คณะกรรมการดูแลผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยง (Karen Refugee Committee : KRC) และ คณะกรรมการผู้หนีภัยการสู้รบชาวกะเหรี่ยง (Karenni Refugee

Committee : KnRC) โดย KRC จะดูแลเรื่องการศึกษาของผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงฯ 7 แห่ง ในจังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี และ KnRC จะดูแล 2 แห่ง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งสององค์กรดำเนินการอยู่ภายใต้องค์กรผู้ลี้ภัยชาวคะเหรีย หรือ Karen Refugee Committee Education Entity (KRCEE) โดยได้รับโอนอำนาจมาจาก องค์กรผู้ลี้ภัยชาวคะเรนนี่ คือ Karenni Education Department (KnED) มาในปี พ.ศ.2553 โดยในพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาคือ พื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ อ.ท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ในพื้นที่ดูแลของ KRC ซึ่งเป็นหน่วยงานย่อยของ KRCEE ที่ดำเนินการจัดการภายในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละ โดยตรงในด้านของการบริหารจัดการด้านการศึกษาภายในค่ายพักพิงฯ ทั้ง 9 แห่ง KRCEE ไม่ได้บริหารจัดการแค่ในเรื่องของการศึกษาเท่านั้นแต่ดูแลครอบคลุมทุกด้าน อันได้แก่ ด้านการศึกษา สาธารณสุข สังคม การอาชีพ และการบริหารจัดการทั่วไป ซึ่ง KRCEE นั้นเปรียบเสมือนรัฐบาลของผู้หนีภัยการสู้รบที่พักอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ในด้านการจัดการศึกษามีหน้าที่เป็นผู้จัดการ ออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพราะนำไปใช้กับสถานศึกษาทุกแห่งที่ตั้งภายในพื้นที่พักพิงฯ ซึ่งจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทางเดียวกัน และต้องได้รับการอนุญาตจากสำนักงานดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพก่อนถึงจะดำเนินการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้ได้ และมี NGOs อื่นที่ทำงานร่วมกันในการให้บริการการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ อาทิ Jesuit Refugee Service หรือ JRS, ZOA Refugee Care Thailand (Thailand : ZOA Refugee Care. 2009) โดยมี องค์กร Save the Children เป็นผู้จัดอบรมครูที่ทำการสอนซึ่งก็คือ ผู้หนีภัยฯ ด้วยกันเอง อีกทั้งยังเป็น องค์กรที่จัดการเรื่องเงินเดือนครูผู้สอนด้วย

การจัดการเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงฯ บางแห่งนั้นมีหลายระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีวิทยาลัยการอาชีพอีกด้วย แต่เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ อ.ท่าสองยาง จ.ตาก จึงศึกษาเฉพาะการดำเนินงานของ KRC ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการการศึกษาภายในพื้นที่ดังกล่าว โดยการทำงานของ KRC ขับเคลื่อนได้เพราะเงินทุนสนับสนุนและความช่วยเหลือจาก NGOs และกลุ่มผู้บริจาคทั้งหมด โดยรับผิดชอบสอนในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวมทั้งวิทยาลัยการอาชีพด้วย แต่กระนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สศอ. และไม่ได้มีอิสระในการดำเนินงาน เฉกเช่นกับองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น

“...การจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ มีเพียงกระทรวงมหาดไทยที่เป็นหน่วยงานรัฐของไทย โดย สศอ.จะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานต่าง ๆ แต่เพียงหน่วยงานเดียว โดยการจัดการศึกษานั้นหน่วยงานหลักก็คือ KRC ที่เป็นผู้ดำเนินการทุกอย่างตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรจนถึงขั้นการจัดการระบบการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ แต่จะออกหลักสูตรหรือจะจัดระบบการศึกษาอย่างไรก็ต้องได้รับการอนุญาตจากทางเราก่อน หากเราอนุญาตถึงจะดำเนินการได้และเช่นเดียวกันหากเราไม่อนุญาตเขาก็ไม่สามารถทำได้ หากลักลอบทำก็จะถือว่ากระทำความผิดและจะถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้าไปภายในพื้นที่พักพิงฯ อีกตลอดไป...”

คำสัมภาษณ์จาก นายมงคล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงมหาดไทย

เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวนั้นถูกออกแบบหลักสูตรและวางโครงสร้างโดย KRC เพียงองค์กรเดียว โดยปราศจากความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานของประเทศไทยอย่างกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาในประเทศไทยโดยตรง ตั้งแต่การบริหาร การจัดการหลักสูตร ตลอดจนการควบคุมการดำเนินการของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้ดำเนินการไปตามมาตรฐานของระเบียบและกฎของกระทรวงฯ โดยเฉพาะหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นจะต้องจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงฯ เพื่อที่สถาบันการศึกษานั้น ๆ จะได้รับการรับรองหลักสูตรจากกระทรวงฯ ที่จะทำให้นักเรียนที่จบการศึกษาจากสถาบันที่ได้รับการรับรองสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือในระดับอุดมศึกษาต่อไปได้ แต่สถาบันการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ นั้น ถูกก่อตั้งและดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs โดยตรง ภายใต้การควบคุมของกระทรวงมหาดไทย ไม่ได้ดำเนินการภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ แม้จะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาก็ตาม เหตุเพราะพื้นที่พักพิงฯ เป็นพื้นที่พิเศษที่เกิดขึ้นตามมติ คมช. การควบคุมการดำเนินการต่าง ๆ ภายในพื้นที่ดังกล่าวต้องเป็นไปตามอำนาจที่ มติ คมช. กำหนดไว้ ซึ่ง มติ คมช. ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับพื้นที่พักพิงฯ เหตุที่กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้เข้าไปจัดการศึกษาภายในพื้นที่ดังกล่าว เพราะไม่มีอำนาจกำหนดให้การดำเนินการได้

“...อย่างที่บอกไปว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ควบคุมการดำเนินการทุกอย่างแต่เพียงองค์กรเดียว หากกระทรวงศึกษาฯ ต้องการจะเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาที่ทำเรื่องขออนุญาตมา เราก็จะพิจารณาว่าเหมาะสมที่จะให้ดำเนินการหรือไม่ ซึ่งหากทางนั้นไม่ได้ทำเรื่องมา เราก็จะไม่ไปบอกให้เขามาดำเนินการ ไม่ใช่เรื่องที่เราจะก้าวก่ายหรือบังคับให้เขามาทำ...”

คำสัมภาษณ์จาก นายมงคล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงมหาดไทย
ในทางปฏิบัติแม้กระทรวงศึกษาธิการจะไม่มีอำนาจหน้าที่เข้าไปบริหารจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ได้โดยตรง กระทรวงมหาดไทยก็สามารถที่จะยกเว้นหรืออนุญาตให้กระทรวงศึกษาฯ ดำเนินการช่วยเหลือหรือร่วมกับกระทรวงมหาดไทยหรือ KRC ในการบริหารจัดการศึกษาก็ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องที่มีกฎหมายฉบับใดห้ามไว้ เพียงแต่ไม่ได้ให้อำนาจกระทรวงศึกษาฯ ทำได้ และแม้จะมีการขอความร่วมมือจากองค์กร NGOs ไปยังกระทรวงศึกษาธิการให้มาร่วมดำเนินการจัดการศึกษาบางโครงการร่วมกันก็ต้องได้รับความยินยอมและความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนเช่นเคย ส่งผลให้กระบวนการทำงานหรือโครงการต่าง ๆ ล่าช้าหรือที่ร้ายแรงที่สุดคือถูกปฏิเสธไปเพราะเหตุผลทางด้านความมั่นคง

จากปัญหาการขาดความร่วมมือกันของหน่วยงานรัฐและองค์กร NGOs นั้นส่งผลกระทบต่อหลักสูตรการเรียนการสอนที่ออกโดย KRCEE เป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตรดังกล่าวออกมาเพื่อให้เด็กผู้

หนี้ยากๆ เรียนรู้เพื่อการดำรงชีพเท่านั้น ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการศึกษาต่อ ทำให้หลักสูตรไม่เป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร ทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนที่สถานศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ใช้นั้น ไม่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการไทย ทำให้เกิดปัญหาตามมาประการแรกคือ เด็กไม่สามารถใช้ใบรับรองการศึกษาที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ไปใช้เป็นหลักฐานเพื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งประเทศไทยและประเทศเมียนมา จึงทำให้เกิดปัญหาต่อมาคือเด็กต้องการออกไปศึกษาในสถาบันภายนอกพื้นที่พักพิงฯ หรือโรงเรียนของรัฐบาลไทยที่พวกเขาจะได้เรียนในหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานและได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศไทยในการใช้ประกอบกรเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้เลย เพราะกระทรวงมหาดไทยจะไม่อนุญาตให้ออกมาภายนอกพื้นที่พักพิงฯ นั่นเอง

2. มุมมองที่แตกต่างกันในการปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการการศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ผู้วิจัยแบ่งการเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนตามกลุ่มสัมภาษณ์ คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานอยู่ภายในพื้นที่พักพิงฯ หรือ เจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ โดยทั้งสองกลุ่มจะเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ปฏิบัติงานภายในพื้นที่พักพิงฯ ในส่วนแรกคือ ส่วนของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ทั้งในด้านการบริหารและการปฏิบัติโดยตรงแต่ไม่ได้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่พักพิงฯ คือ กระทรวงมหาดไทยอันเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์นั้นพบว่า กระทรวงมหาดไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ เท่าที่ควร เพราะกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ควบคุมและบริหารจัดการผู้หนีภัยฯ ให้ได้รับความปลอดภัยทางด้านร่างกายเท่านั้นตาม มติ คมช. ไม่ได้มีหน้าที่จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นใดให้ เพียงแต่บริหารจัดการภายใต้สิทธิขั้นพื้นฐานเท่าที่จะพึงกระทำเพราะไม่มีงบประมาณจากรัฐบาลไทยในการดูแลผู้หนีภัยฯ โดยกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ดูแลและควบคุมให้อยู่ในความเรียบร้อยและไม่ให้กระทบกับความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น การดำเนินการดูแลในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องมงบประมาณมาเกี่ยวข้องจะเป็นการดำเนินงานขององค์กร NGOs ทั้งหมด รวมถึงเรื่องของการจัดการศึกษาก็เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กร NGOs โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงมหาดไทยโดย สศอ.

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การบริหารการศึกษภายในพื้นที่พักพิงฯ เป็นหน้าที่ของ KRC ซึ่งดูแลเกี่ยวกับการศึกษาทั้งระบบในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละ ซึ่งในส่วนของหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจาก สศอ.ก่อนจึงจะดำเนินการสอนตามหลักสูตรได้ และที่สำคัญคือไม่มีวิชาภาษาไทยในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ เหตุเพราะแรกเริ่มของการจัดตั้งพื้นที่พักพิงฯ นั้น เกิดขึ้นจากเจตนาของรัฐบาลในสมัยนั้นว่าต้องการให้พักพิงเพียงชั่วคราวเท่านั้น ไม่ได้มีจุดประสงค์จะให้พักอาศัยอย่างถาวร เพราะประเทศไทยไม่มีกฎหมายรองรับผู้ลี้ภัยแต่แรกอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่

จะต้องจัดสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างพลเมืองรัฐควรได้รับให้ อาทิ การศึกษา อันเป็นการยอมรับโดยทางอ้อมว่าประเทศไทยยินดีให้ผู้หนีภัยฯ พักอาศัยอยู่ในประเทศได้นานหรือถาวร ดังนั้นจึงไม่มีนโยบายด้านการศึกษาในการบริหารจัดการ จึงห้ามไม่ให้มีการเรียนภาษาไทยเพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย และด้วยเหตุผลเดียวกันนี้จึงไม่อนุญาตให้เด็กผู้หนีภัยฯ เดินทางออกนอกพื้นที่พักพิงฯ เพื่อไปเรียนในสถาบันศึกษาของประเทศไทย ตามคำบอกเล่าของนายมงคล ตัวแทนกระทรวงมหาดไทย

“...ภายในพื้นที่พักพิงฯ เราได้อนุญาตให้มีการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว มีสถาบันการศึกษาที่รองรับเด็กทุกวัย ตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งมีอาชีวะอีกด้วย จึงไม่เห็นว่ามีความจำเป็นอะไรที่จะต้องออกไปเรียนข้างนอก ที่พวกเขาจำเป็นต้องรู้นั้นมีทั้งหมดภายในพื้นที่พักพิงฯ อยู่แล้ว เราคิดว่ามันเพียงพอแล้ว...”

คำสัมภาษณ์จาก นายมงคล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงมหาดไทย

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้เด็กผู้หนีภัยฯ ไม่ได้รับการอนุญาตให้ออกมาศึกษาภายนอกได้ และจำเป็นต้องเรียนในสถาบันภายในพื้นที่พักพิงฯ เท่านั้น หากพบว่ามีการลักลอบออกมา ไม่เพียงแต่เด็กผู้นั้นจะโดนตัดสิทธิไม่ให้เดินทางไปยังประเทศที่สาม แต่ทั้งครอบครัวจะต้องโดนตัดสิทธิด้วย และร้ายแรงที่สุดคือจะถูกส่งกลับไปยังมาตุภูมิ

ในส่วนต่อมาเป็นส่วนที่สองของกลุ่มผู้สัมภาษณ์กลุ่มแรกคือส่วนของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาในประเทศไทยในทุกมิติ แต่เนื่องจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวเป็นพื้นที่พิเศษที่เกิดขึ้นจาก มติ คมช. กระทรวงศึกษาธิการซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลจัดการในส่วนนั้นจึงไม่มีบทบาทมากนักในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ โดย นางกมล ตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวในการสัมภาษณ์ว่า

“...ทางกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการทุกอย่างที่มีกำหนดไว้ตามกฎหมายหรือกฎกระทรวง เราตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นกับการศึกษาของเด็กในประเทศไทยทุกคน ทางกระทรวงพยายามที่จะลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นนี้ให้ลดลง เสริมสร้างครูและโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งเรายังมีนโยบายให้สามารถรับเด็กต่างชาติที่เป็นลูกหลานคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยให้เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐได้ สิ่งที่เราทำได้ก็มีเพียงเท่านี้ นอกจากที่เราให้อำนาจมาแล้ว เราไม่สามารถทำได้...”

คำสัมภาษณ์จาก นางกมล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการ

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่กระทรวงศึกษาธิการ ในการดำเนินการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่ผู้หนีภัยฯ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแม้กระทรวงศึกษาธิการจะไม่มีอำนาจโดยตรงในการจัดการศึกษาหรือดำเนินการใดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ แต่หากกระทรวงศึกษาธิการต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินการ หรือต้องการจะจัดกิจกรรมทางการศึกษาใดภายในพื้นที่พักพิงฯ กระทรวงศึกษาธิการก็สามารถดำเนินการได้โดยการขออนุญาตไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อที่กระทรวงศึกษาธิการจะสามารถเข้าไปดำเนินการหรือจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีข้อบังคับหรือข้อกฎหมายใดมารองรับก็สามารถทำได้ และในอดีตกระทรวงศึกษาธิการก็เคยจัดโครงการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้หนีภัยฯ ภายในพื้นที่พักพิงฯ มาแล้ว โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สภาความมั่นคงแห่งชาติ และ UNHCR โดย UNHCR เป็นผู้ออกเงินทุนให้ในการดำเนินการ ผ่านการดำเนินการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่โครงการดังกล่าวได้สิ้นสุดลงแล้ว เพราะ UNHCR ซึ่งเป็นผู้ออกทุนการจัดการนั้นเลิกให้การสนับสนุนในส่วนนี้เพราะมีปัญหาจำเป็นที่เร่งด่วนอื่นที่จะต้องจัดการ โครงการนี้จึงเป็นโครงการเดียวที่กระทรวงศึกษาธิการมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในพื้นที่พักพิงฯ โดยโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ.2549 ก่อนจะปิดตัวลงในปี พ.ศ.2556 และหลังจากจบโครงการดังกล่าวไปก็ไม่พบว่ามีโครงการใดต่อไปอีก

“...เราเคยจัดโครงการภายในพื้นที่พักพิงฯ แต่ทำได้มีก็ก็ต้องปิดตัวลงเพราะไม่มีงบประมาณจาก UNHCR มาสนับสนุนแล้ว และเราก็ไม่สามารถใช้เงินภาษีของคนไทยไปดำเนินการได้ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจและเกรงว่าประชาชนจะไม่พอใจหากเรานำเงินพวกเขาไปใช้กับผู้หนีภัยฯ...”

คำสัมภาษณ์จาก นางกมล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการ

หากพิจารณาบทสัมภาษณ์ข้างต้น อาจตีความได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองที่จะเข้าไปดำเนินการร่วมกับ NGOs ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ เพราะไม่ได้พยายามที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ หลังจากที่โครงการที่ร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอย่าง UNHCR สิ้นสุดลง ดังนั้นหากปราศจากงบประมาณแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ ก็ไม่เห็นถึงความจำเป็นและยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะจัดทำโครงการด้านการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ อีกเลย

“...ผู้หนีภัยฯ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ได้เพียงชั่วคราว ประเทศไทยไม่ได้จัดให้อยู่อย่างถาวร จึงไม่จำเป็นต้องจัดระเบียบด้านการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะพื้นที่พักพิงฯ จะถูกสั่งปิดเมื่อไหร่ก็ได้ หากจะให้นำเงินภาษีของคนไทยไปลงทุนภายในพื้นที่พักพิงฯ ก็ดูจะสิ้นเปลืองและอาจจะทำให้คนไทยบางส่วนไม่พอใจอีกด้วย...”

คำสัมภาษณ์จาก นายมงคล (นามสมมติ) ตัวแทนกระทรวงมหาดไทย

ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของเด็กผู้หนีภัยฯ ในเรื่องการให้บริการด้านการศึกษา โดยเพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน พื้นฐานที่ตนเป็นรัฐภาคีอยู่ คืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดเรื่องการให้รัฐจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนแต่รัฐบาลก็ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ปรากฏในกฎหมาย

สากลและกฎหมายภายในประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงไม่เกิดความร่วมมือของหน่วยงานรัฐไทยและ NGOs ในการบูรณาการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกัน ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการพื้นที่พักพิงฯ และต่อตัวเด็กผู้หนีภัยฯ เป็นทอดยาว หากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังเพิกเฉยและไม่หาทางแก้ไขที่เหมาะสม ปัญหานี้ก็จะต่อไปเรื่อย ๆ และยากจะสิ้นสุด

2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาที่ปฏิบัติงานและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
ส่วนที่สองคือผู้ที่ปฏิบัติงานและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ในส่วนนี้เป็นการสัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ จากการสัมภาษณ์พบว่า การดำเนินการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ เป็นการจัดการของ NGOs ทั้งหมด ทั้งในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ครูผู้สอน และงบประมาณ ไม่มีหน่วยงานไทยเข้ามาดำเนินการร่วมด้วยตามที่ได้นำกล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ NGOs ประสบปัญหาทั้งในด้านงบประมาณและด้านการจัดการหลักสูตรที่ไม่ได้รับการรับรองจากทั้งทางกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยและทั้งของประเทศเมียนมา ดังนั้น ความช่วยเหลือจากภาครัฐจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการยกระดับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้ลี้ภัยฯ ในอนาคต

“...เราสามารถจัดการเรื่องการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ได้เพราะเงินทุนและความช่วยเหลือจาก NGOs ที่มาจากทั่วทุกมุมโลก ในอดีตเราเคยได้รับเงินบริจาคที่เพียงพอในการจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เราวางไว้ภายในพื้นที่พักพิงฯ แต่ในปัจจุบันนั้นจำนวนเงินบริจาคลดลง ทำให้ในระยะนี้เราได้รับเงินบริจาคไม่เพียงพอต่อความต้องการ ยิ่งจำนวนเด็กที่เพิ่มมากขึ้นแต่เงินน้อยลงยิ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ...”

คำสัมภาษณ์จาก นายขอมู (นามสมมติ) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวทำให้ทราบว่าจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ นั้นเริ่มมีปัญหาเนื่องจากแหล่งเงินทุนเดียวที่พวกเขามีนั้นมาจากกลุ่มผู้บริจาค เมื่อผู้บริจาคลดลงย่อมส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินทุนที่จะนำมาใช้กับการบริหารจัดการภายในพื้นที่พักพิงฯ ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการด้านการศึกษาดูด้วย โดยปัญหาที่สำคัญ คือ การจะจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กนั้นเป็นไปได้ยากกว่าเดิมจากที่ทางคณะกรรมการพื้นที่พักพิงฯ และ NGOs พยายามปรับหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งที่พวกเขาควรได้รับตามพัฒนาการของเขา

นอกเหนือจากเรื่องเงินทุนสนับสนุนที่ถือว่าเป็นปัญหาเรื้อรังแล้วยังพบว่ามีเรื่องที่เป็นปัญหาสำคัญอีกประการที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กผู้หนีภัยฯ อีกประการคือ หลักสูตรการเรียนการสอน จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นว่าหลักสูตรการศึกษาที่ใช้ภายในพื้นที่พักพิงฯ เป็นหลักสูตรที่สร้างโดย

องค์กรของผู้หนีภัยการสู้รบเอง ซึ่งสาระสำคัญหลักสูตรนั้นมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาต่อ

“...ทางกลุ่ม NGOs ที่ทำงานในพื้นที่พักพิงฯ นั้นทราบอยู่แล้วว่าหลักสูตรที่จัดสอนนั้นไม่ได้เป็นมาตรฐานพอที่จะทำให้เด็กฯ นำไปต่อยอดเพื่อศึกษาต่อไปในระดับที่สูงขึ้นได้ ถ้าทำได้ก็เป็นกลุ่มน้อยเพราะไม่ใช่ทุกแห่งที่จะยอมรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ได้รับการรับรอง แต่ก็น้อยคนที่จะไปศึกษาต่อ จึงต้องให้ความสำคัญกับคนส่วนใหญ่ หลักสูตรเราจึงสอนให้เขาใช้ชีวิตประจำวันได้ เราคิดว่าเป็นประโยชน์กับเขามากกว่า ถ้าเขาใช้ชีวิตได้จากบทเรียนที่เราสอนไปก็ถือว่าเราพอใจในส่วนหนึ่งแล้ว...”

คำสัมภาษณ์จาก นายมูลอ (นามสมมติ) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน

สำหรับพื้นที่พักพิงฯ ทั้ง 9 แห่งนั้นมีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอยู่ทั้งหมด 80 แห่ง โดยมีจำนวนนักเรียนผู้ลี้ภัยทั้งหมด 37,000 คน ที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้ลี้ภัยกว่า 1,500 คน ซึ่งมีการจัดการศึกษาโดย KRCEE ผู้ดำเนินการจัดการระบบการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ (THAITRIBUNE, 2558) ซึ่งเป็นระบบการเรียนการสอนที่ถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการในเรื่องการศึกษาด้านภาษาและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนผู้ลี้ภัย และไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของรัฐบาลพม่าและรัฐบาลไทย ส่งผลให้การเรียนรู้ของเด็กผู้ลี้ภัยรวมถึงคุณวุฒิ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้หนีภัยฯ ไม่ได้รับการยอมรับจากประเทศใดเลย อีกทั้งในเรื่องของการเรียนการสอนภาษาไทยก็ยังไม่ถูกนำมาสอนเป็นภาษาหลักในพื้นที่พักพิงฯ เพราะนโยบายหลักยังเป็นการเรียนรู้เพื่อรอการส่งกลับประเทศต้นทางหรือ ส่งไปยังประเทศที่สาม ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่หากเด็กผู้ลี้ภัยเหล่านี้ยังอยู่ในประเทศไทยต่อไปอีก และในอนาคตหากรัฐบาลไทยลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยฯ หรือมีนโยบายใดที่ออกมาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ลี้ภัยในการใช้ชีวิตตามปกติได้อย่างพลเมืองของประเทศ ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตพื้นฐานหลากหลายประเด็นขึ้นเพิ่มอีก

การศึกษาความคิดเห็นและมุมมองของผู้ปกครองของเด็กผู้หนีภัยการสู้รบเกี่ยวกับคุณภาพการให้การศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ สำหรับผู้หนีภัยฯ พบว่า ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ก็คือผู้หนีภัยฯ เช่นเดียวกับลูกหลานของตน เนื่องจากส่วนหนึ่งที่สัมภาษณ์นั้นเป็นรุ่นสองที่เกิดภายในพื้นที่พักพิงฯ ไม่ใช่รุ่นแรกที่เพิ่งเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ทราบว่าเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงฯ นั้นเป็นเช่นไรเพราะพวกเขาที่เคยเรียนมาก่อนและเป็นหลักสูตรเดียวกับที่ลูกหลานเขาได้เรียน และตระหนักได้ว่าสิ่งที่เรียนไปนั้นเพียงพอต่อการดำรงชีวิตแต่ไม่เพียงพอต่อการศึกษาต่อ เนื่องจากพวกเขาเป็นผู้หนีภัยฯ ที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานข้างนอกเพื่อหาเงินมาดำรงชีพและเลี้ยงดูลูกหลานได้อย่างเต็มที่เหตุผลเพราะรัฐบาลไทยห้ามมิให้บุคคลเหล่านี้ออกมาจากพื้นที่พักพิงฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตและที่สำคัญคือห้ามทำงานในประเทศไทยเพราะสถานภาพของพวกเขาไม่ใช่ต่างด้าวที่เข้ามาเพื่อทำงานแต่เข้ามาเพื่อหนี

ภัยเท่านั้น พวกเขาจึงต้องการเห็นบุตรหลานของตนมีอนาคตที่ดีกว่ารุ่นพ่อแม่ อยากให้จบการศึกษาในชั้นที่สามารถประกอบอาชีพที่ไม่ใช่เพียงแต่อาชีพใช้แรงงานได้

“...พวกเราอยากเห็นลูก ๆ ได้เรียนสูง ๆ เพื่อที่เขาจะมีชีวิตที่ดีกว่าคนที่ยังต้องพักอาศัยอยู่ในที่พักพิงเพราะไม่มีที่ไปและไม่มีความรู้พอจะประกอบอาชีพได้หากไปยังประเทศที่สาม ยิ่งถ้ากลับไปในที่ที่จากมายังไม่รู้จะกลับไปทำไม เพราะไม่มีที่ให้อยู่แล้ว...”

คำสัมภาษณ์จาก นางมูมู (นามสมมติ) ตัวแทนผู้ปกครองของเด็กผู้หนีภัยฯ

ในส่วนของเด็กผู้หนีภัยฯ นั้นเป็นทราบแล้วว่าหลักสูตรการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ไม่ได้มาตรฐานพอที่จะต่อยอดด้านการศึกษา ทำให้เด็กส่วนหนึ่งต้องการที่จะออกไปศึกษาในโรงเรียนภายนอก แต่ด้วยข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้านทำให้การจะออกไปเรียนนอกนั้นมีความลำบาก ประการแรกคือกฎระเบียบที่รัฐบาลไทยกำหนดใช้ต่อพื้นที่พักพิงฯ คือ ห้ามมิให้มีใครเข้าออกโดยไม่ได้ขออนุญาต ซึ่งการจะขออนุญาตนั้นแรกเริ่มมีปัญหาเกิดขึ้นคือการเดินทางไปเรียนจำเป็นต้องไปทุกวัน จึงต้องขออนุญาตทุกวัน แม้ในภายหลังจะมีมติรัฐมนตรีอนุญาตให้เด็กผู้หนีภัยฯ ไปเรียนได้โดยขออนุญาตเพียงครั้งเดียวและไม่ต้องขออนุญาตอีก เพียงแต่จะต้องมีการรายงานการเข้าออกทุกครั้งและต้องกลับตามเวลา แต่กระนั้นในความเป็นจริงมีอุปสรรคมากกว่าการขออนุญาตเข้าออก คือการเดินทางไปเรียนในโรงเรียนภายนอกนั้น มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายจำเป็นอย่างอื่นซึ่งผู้ปกครองของเด็กนั้นเป็นผู้หนีภัยฯ ทั้งหมด ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้จึงไม่มีเงินพอที่จะส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนภายนอกพื้นที่พักพิงฯ ได้ ปัญหาดังจึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กผู้หนีภัยฯ เป็นอย่างมาก จึงมีการลักลอบออกไปทำงานและเรียนภายนอกพื้นที่พักพิงฯ ที่แม้จะมีความเสี่ยงแต่เพราะต้องการมีชีวิตที่ดีกว่าจึงพร้อมจะแลกกับภัยที่อาจจะเกิดขึ้นกับชีวิตตนเองและครอบครัว

“...บางครอบครัวทราบถึงบทลงโทษหากเราลักลอบออกจากพื้นที่พักพิงฯ แต่เพราะว่าภายในนี้ไม่สามารถทำให้ชีวิตของพวกเขาก้าวหน้าและมีอนาคตที่ดีได้จึงเสี่ยงชีวิตหลบหนีออกไปภายนอก...”

คำสัมภาษณ์จาก น.ส.แอนนี่ (นามสมมติ) ตัวแทนผู้ปกครองเด็กผู้หนีภัยฯ

ภาพสถานการณ์ของการเติมพันธะระหว่างชีวิตกับอนาคตไม่ควรจะเกิดขึ้นให้เห็นโดยเฉพาะประเทศที่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ไร้ที่พึ่งอย่างประเทศไทยและผู้หนีภัยฯ จากเมียนมา การดำเนินงานของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ทำเพียงแต่ให้ออกาสพวกเขามีชีวิตต่อไปได้ แต่ไม่ได้ให้ออกาสพวกเขาที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นจากเดิมที่เป็นอยู่ หน่วยงานรัฐควรที่จะให้ความสำคัญกับปัญหาของผู้หนีภัยฯ และไม่ควรเพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพราะรัฐไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญาที่ตนเป็นภาคีและยังถือว่าการปฏิบัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกด้วย

ยิ่งไปกว่าในปัจจุบันนี้เด็กผู้หญิงๆ เป็นเด็กที่เกิดใหม่ภายในพื้นที่พักพิงฯ ทั้งหมด ซึ่งในความรู้สึกนึกคิดของพวกเขา คือพวกเขาคือคนไทย บ้านเกิดของพวกเขาคือประเทศไทย แม้หลักสูตรการเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงฯ จะสอนให้พวกเขารู้จักภูมิหลังของพวกเขา แต่พวกเขาก็ไม่อยากจะกลับไปถิ่นเมียนมาอีกแล้ว ไม่ใช่เหตุผลด้านการเมือง ความเจริญก้าวหน้า แต่เพราะพวกเขารู้จักประเทศเมียนมา เพราะพวกเขาเกิดและเติบโตในประเทศไทย ทั้งในชีวิตก็ยังไม่เคยเดินทางไปยังประเทศเมียนมาเลยสักครั้ง พวกเขาจึงมีความต้องการที่จะใช้ชีวิตและทำงานที่ไทย แต่หากการทำงานและใช้ชีวิตในประเทศไทยเป็นนั้นไม่อาจทำได้เพราะเหตุผลด้านกฎหมาย พวกเขาก็ยินดีจะไปยังประเทศที่สามมากกว่าการกลับไปยังมาตุภูมิเดิมของชาติพันธุ์ตน

การที่หลักสูตรการเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงฯ ไม่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการนั้น นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาต่อแล้วยังส่งผลกระทบต่อทบทวนการกลับมาตุภูมิเดิมของผู้หนีภัยฯ อีกด้วย เพราะหากพวกเขาต้องเดินทางกลับไปยังประเทศเมียนมาก็ต้องเริ่มต้นเรียนใหม่ในสถาบันการศึกษาของประเทศเมียนมา ทั้งยังส่งผลกระทบต่อการทำงานทำในประเทศเมียนมาเพราะวุฒิการศึกษาที่ได้รับนั้นไม่ได้รับการรับรอง

“...เราเกิดมาเราก็อยู่ในประเทศไทยแล้วถึงแม้เราจะอยู่แค่ในที่พักพิงฯ แต่มันก็คือแผ่นดินไทย เรารักและสำนึกในบุญคุณของประเทศไทยที่ให้ที่พักอาศัย เราจึงอยากอยู่ประเทศไทยและทำงานต่อไปที่นี่เพราะเราคิดว่าประเทศไทยเป็นบ้านเกิดของเราไม่ใช่ประเทศเมียนมา พวกเราไม่รู้ด้วยซ้ำว่าประเทศเมียนมาเป็นอย่างไร เราเลยไม่รู้จะกลับไปทำไม บ้านของพ่อแม่ก็ไม่มีให้กลับแล้ว เราเลยคิดว่าถ้าอยู่ในไทยต่อไม่ได้เราก็จะไปประเทศที่สาม...”

คำสัมภาษณ์จาก น.ส.รยอ (นามสมมติ) ตัวแทนเด็กผู้หญิงๆ

อุปสรรคสำคัญในการจัดการศึกษาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่พบจากการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 ประการซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน คือ ประการที่หนึ่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขาดการบูรณาการหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงาน และ ประการที่สอง หน่วยงานภาครัฐขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงๆ ภายในพื้นที่พักพิงฯ กล่าวโดยสรุปคือ หน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่และอำนาจในกำหนดนโยบายและมาตรการในการดำเนินงานขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองที่จะพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงๆ ภายในพื้นที่พักพิงฯ จึงไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงาน NGOs ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ โดยมีปัญหาที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไขในหลากหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องหลักสูตรการศึกษาและการสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นมาในเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดโดย KRCEE โดยหน่วยงานภาครัฐไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือ ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออนาคตของเด็กผู้หญิงๆ ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ เป็นอย่างมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

1. ปัญหาในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดความร่วมมือกันในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนภายในพื้นที่พักพิงโดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอน เพราะการบริหารจัดการเรื่องการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ นั้น ดำเนินการโดย Karen Refugee Committee Education Entity : KRCEE) โดยไม่มีหน่วยงานรัฐใดเข้ามาช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการ เพราะการบริหารจัดการในบริบทของกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้น เป็นไปในเชิงการควบคุมดูแลในภาพรวม เช่น การอนุมัติโครงการ หรืออนุมัติการดำเนินงานของ NGOs ในการเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่พักพิงฯ ซึ่งโครงการทุกอย่างจะต้องผ่านการอนุมัติของสำนักงานดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพก่อน ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน การนำอุปกรณ์การเรียนหรือสื่อการสอนเข้าไปใช้ภายในพื้นที่พักพิงฯ หรือโครงการกิจกรรมที่จะจัดต้องได้การอนุมัติก่อนทั้งสิ้น โดยทางสำนักงานฯ กำหนดให้ NGOs เขียนแผนโครงการมาเสนอเพื่อพิจารณาแบบปีต่อปี เพื่อที่ทางกระทรวงจะสามารถติดตามการเคลื่อนไหวภายในพื้นที่พักพิงฯ ได้อย่างต่อเนื่องและป้องกันการลักลอบดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาตก่อน เป็นการที่กระทรวงมหาดไทยควบคุมดูแลทุกเรื่องโดยไม่ได้ทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หนีภัยฯ ในเรื่องของการศึกษาที่เช่นเดียวกันเพราะในบริบทของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการศึกษาในประเทศไทย แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ซึ่งแม้ในทางปฏิบัตินั้นหากกระทรวงศึกษาธิการมีความประสงค์หรือมีนโยบายที่จะเข้าไปจัดโครงการหรือให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาก็สามารถทำได้ โดยต้องทำโครงการไปที่กระทรวงมหาดไทยโดยสำนักงานฯ จะเป็นผู้พิจารณาในการอนุมัติจัดโครงการ ซึ่งในอดีตก็เคยมีโครงการสอนภาษาไทยเข้าไปในพื้นที่พักพิงฯ จากความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สภาความมั่นคงแห่งชาติ และ UNHCR ที่ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการดำเนินโครงการ แต่โครงการดังกล่าวดำเนินไปได้เพียงไม่กี่ปีก็ต้องปิดตัวลงเพราะ UNHCR ไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะสนับสนุนโครงการดังกล่าว หลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการก็ไม่ได้เข้าไปจัดโครงการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมหรือให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ อีก ทำให้การดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ จึงเป็นการดำเนินการของ NGOs ฝ่ายเดียวโดยไม่ได้รับความร่วมมือหรือความช่วยเหลือในการจัดการจากหน่วยงานที่มีอำนาจอย่างกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาอย่างกระทรวงศึกษาธิการจากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองที่จะร่วมกันบูรณาการอำนาจที่ตนมีอยู่ผ่านการออกนโยบายหรือมาตรการร่วมกันเพื่อพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ ซึ่งการขาดการร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนี้ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาที่มีให้ผู้หนีภัยฯ ทั้งระบบ โดยเฉพาะในเรื่อง

หลักสูตรการศึกษา เพราะหลักสูตรที่กำหนดโดย KRCEE ซึ่งเป็นองค์กร NGOs นั้น ไม่ได้การรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการทั้งของประเทศไทยและประเทศเมียนมา ทำให้ผู้มีการศึกษาที่เด็กผู้หญิงฯ ได้รับมาจากสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงฯ ไม่ได้รับการรับรองไปด้วย ย่อมเกิดปัญหาตามมาเมื่อเด็กผู้หญิงฯ มีความต้องการจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสถาบันภายนอกพื้นที่พักพิงฯ เหตุเพราะหลักสูตรที่เรียนมานั้นไม่ได้รับการรับรองนั่นเอง

ในกรณีของประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยฯ นอกจากประเทศไทยแล้ว ยังมีอีกหลายประเทศที่มีพื้นที่พักพิงฯ เพื่อรองรับผู้หนีภัยการสู้รบที่เข้ามาหนีภัยในประเทศของตน ทั้งที่ไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว โดยประเทศที่มีความใกล้เคียงในเรื่องชาติพันธุ์ที่เข้ามาหนีภัยฯ ในประเทศและเป็นประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีระบบการเมืองที่เหมือนกันกับประเทศไทยคือประเทศมาเลเซีย ที่ผู้หนีภัยฯ ส่วนมากมาจากประเทศเมียนมาเป็นชาวโรฮิงญา การจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศมาเลเซีย นั้น เป็นการเข้าร่วมการจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงานภาครัฐ NGOs และองค์กรระหว่างประเทศหรือ UNHCR โดย UNHCR และองค์กร NGOs จะเป็นผู้ออกงบประมาณและเป็นผู้ปฏิบัติหลัก โดยมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น การจัดการครูเข้าไปช่วยสอน การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งสามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาเดียวกับคนมาเลเซียได้ เพราะลักษณะพื้นที่พักพิงที่ประเทศมาเลเซียที่จัดให้กับผู้หนีภัยฯ นั้นไม่เหมือนกับประเทศไทยที่จัดให้อยู่ตามชายแดนและมีการแบ่งสัดส่วนชัดเจน แต่จะจัดให้อยู่ในบริเวณชุมชนที่คนมาเลเซียอาศัยอยู่ทั่วไป และจัดให้มีสถานศึกษาตามแหล่งชุมชนสำหรับผู้หนีภัยฯ ที่ยังไม่สามารถปรับตัวได้โดยเฉพาะ โดยมีครูผู้สอนที่มาจากหลากหลายแห่ง ทั้งจากผู้หนีภัยฯ ด้วยตนเองจาก NGOs และมาจากโรงเรียนรัฐก็มี ขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงเวลาที่ มีโครงการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา พร้อมอนุญาตให้เด็กผู้หญิงฯ สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐได้ ทั้งสนับสนุนด้านการศึกษาอย่างมาก กล่าวคือ หน่วยงานของรัฐทำงานร่วมกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องในการให้บริการและจัดการศึกษา อำนวยความสะดวกทั้งในด้านการจัดให้มีโรงเรียนชุมชน สนับสนุนด้านบุคลากรและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอน ถือว่ารัฐบาลมาเลเซียมีเจตนารมณ์ทางการเมืองที่มุ่งหวังพัฒนาให้เด็กผู้หญิงฯ ได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ ดังนั้นหากรัฐบาลไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงฯ อย่างประเทศมาเลเซีย ก็อาจจะกระทำได้เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซีย โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีกฎหมายหรือคำสั่งใดบังคับให้กระทำ ทั้งประเทศไทยเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของรัฐผู้เป็นภาคีในเรื่องการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในรัฐภาคีอย่างชัดเจนอยู่แล้ว ซึ่งอนุสัญญานี้ถือเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งที่รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดแห่งอนุสัญญา แต่หน่วยงานรัฐบาลไทยก็ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแสดงออกถึงการขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานรัฐจำเป็นต้องบริหารจัดการบริการสาธารณะให้มีความทั่วถึงและไม่สร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นไม่ว่าคนนั้นจะถือสัญชาติใดหรือจะเป็นคนไทยหรือไม่ก็ตาม

2. ในด้านของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในบริบทของผู้บริหารนั้นมีความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในบริบทของกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการผู้หนีภัยการสู้รบนั้น มีความคิดเห็นและมุมมองที่เน้นไปในเรื่องการบริหารจัดการภาพรวมและไม่ได้เข้าไปดำเนินการใดในพื้นที่พักพิงฯ โดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งในเรื่องของการจัดการศึกษานั้นทางกระทรวงฯ เห็นว่าที่มีจัดอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ในขณะนี้เพียงพอต่อความต้องการของเด็กผู้หนีภัยแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการจัดอะไรให้เพิ่มเติมอีก แต่หาก NGOs ต้องการให้ความช่วยเหลือหรือจะจัดโครงการเกี่ยวกับการศึกษานั้นก็ให้ขออนุญาตเข้ามาที่สำนักงานฯ เพื่อการพิจารณาอนุมัติต่อไป และส่วนต่อมาคือกระทรวงศึกษาธิการ จากความคิดเห็นและมุมมองของผู้บริหารคือ กระทรวงไม่ได้มีหน้าที่หรืออำนาจใดที่กฎหมายหรือกฎกระทรวงกำหนดให้ต้องไปดำเนินการในส่วนในพื้นที่พักพิงฯ จึงไม่ได้เข้าไปดำเนินการใด ๆ และในส่วนของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงซึ่งได้แก่ องค์กร NGOs ได้แก่ KRC และ KnRC โดย KRC จะดูแลเรื่องการศึกษของผู้หนีภัยการสู้รบภายในพื้นที่พักพิงฯ 7 แห่ง ในจังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี และ KnRC จะดูแลในพื้นที่พักพิงฯ 2 แห่ง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทั้งสององค์กรจะต้องดำเนินการอยู่ภายใต้องค์กรผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง คือ KRCEE ในการบริหารจัดการด้านการศึกษภายในพื้นที่พักพิงฯ ทั้ง 9 โดยการดำเนินการขององค์กรดังกล่าวขับเคลื่อนได้เพราะเงินทุนจากกลุ่มผู้บริจาคจากทั่วโลกและความร่วมของ NGOs อื่น ที่เข้ามาช่วยเหลือรับผิดชอบสอนในระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไป ซึ่งหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นถูกสร้างขึ้นโดย KRCEE เพื่อให้สถานศึกษาในพื้นที่พักพิงฯ ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกแห่ง ซึ่งหลักสูตรฯ นั้นจะมีเนื้อหาที่สอนให้เด็กผู้หนีภัยฯ สามารถเอาชีวิตรอดได้ และเป็นการสอนเพื่อดำรงชีพ และเนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งเน้นไปที่การนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเท่านั้น ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะสอนให้เด็กผู้หนีภัยฯ นำไปต่อยอดในทางการศึกษา ทำให้เห็นว่าพวกเขาพยายามสอนให้เด็กผู้หนีภัยฯ ใช้ชีวิตเพียงให้อยู่รอดไปได้ในแต่ละวันเท่านั้น ไม่ได้สอนในเนื้อหาที่เด็กสามารถความคาดหวังกับอนาคตทางด้านการศึกษาของตนได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พวกเขาไม่คิดว่าตนเองจะมีอนาคตที่ดีกว่านี้ได้เพราะความเป็นอยู่และสภาพของพวกเขายังไม่อำนวยต่อการคาดหวังกับอนาคต อันเป็นมุมมองที่เป็นส่งผลในด้านลบต่ออนาคตเด็กผู้หนีภัยฯ พวกเขาสมควรได้รับการดูแลและความเอาใจใส่ในอนาคตของพวกเขามากกว่าที่ได้รับในปัจจุบัน และยังไปกว่านั้นคือการที่รัฐบาลไทยแสดงท่าทีเพิกเฉยต่อการดูแลเด็กผู้หนีภัยฯ เป็นการตอกย้ำความด้อยโอกาสของเด็กผู้หนีภัยฯ ในเรื่องการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งที่ประเทศไทยเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดถึงสิทธิของเด็กที่อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งประเทศที่เป็นภาคีและหน้าที่ของรัฐบาลของประเทศที่เป็นภาคี ในการจัดการดูแลเด็กที่อยู่ในประเทศของตน ซึ่งการศึกษาเป็นเป็นหนึ่งในเรื่องที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดถึงหน้าที่ของรัฐไว้ว่าจะต้องจัดการศึกษาให้เด็กอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ย่อมหมายความว่าประเทศไทยต้องปฏิบัติตามเนื้อหาแห่งอนุสัญญาฯ ที่กำหนดไว้ถึงหน้าที่ เห็นได้ว่าการที่หน่วยงานภาครัฐไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ นั้นไม่ใช่เพียงเพราะว่าไม่มีอำนาจทางกฎหมายหรือจะอ้างว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยอันไม่มีหน้าที่จะต้องเข้าไปดำเนินการหรือจัดการผู้หนีภัยฯ ตามที่มีกำหนดไว้ในอนุสัญญาดังกล่าวไม่ได้ เพราะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดเรื่องการให้บริการและการจัดการศึกษาให้แก่เด็กไว้ชัดเจนอยู่แล้ว การ

ที่หน่วยงานภาครัฐไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นเพราะรัฐบาลไทยขาดเจตนารมณ์ทางการเมืองที่จะเข้าไปดำเนินการในเรื่องของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ ภายในพื้นที่พักพิงฯ เพราะเด็กเหล่านี้เป็นผู้หนีภัยทางการเมืองที่มีสิทธิเข้ามาในประเทศเพื่อพักอาศัยชั่วคราวเท่านั้น ทั้งไม่ใช่คนไทยอันควรค่าแก่การลงทุนเพื่อพัฒนาให้เด็กมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น แต่แท้จริงแล้วเด็กทุกคนไม่ว่าจะถือสัญชาติใดหรือไม่มีสัญชาติเลยก็ตาม ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและควรค่าแก่การลงทุนในการให้การศึกษาเป็นอย่างมากเพราะในอนาคตประเทศไทยเองอาจจะต้องการแรงงานฝีมือและแรงงานสมองจากเด็กผู้หนีภัยฯ เหล่านี้ก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หนีภัยฯ แบบบูรณาการอย่างละเอียด โดยทำการศึกษเปรียบเทียบกับหน่วยงานของต่างประเทศที่มีการดำเนินการแบบบูรณาการจนสำเร็จ
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้สอนภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาหลักสูตร รวมถึงการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้สอนภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสามารถผ่านการประเมินและได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยได้

เอกสารอ้างอิง

- Convention on the Rights of the Child. (2018). *Convention on the Rights of the Child*. [Online]
<http://web.senate.go.th/lawdatacenter/includes/FCKeditor/upload/Image/b/reform/reform7.pdf> [19 March 2018]. [In Thai].
- Convention Relating to the Status of Refugees 1951*. (2018). [Online].
[https://www.unhcr.or.th/sites/default/files/Refugee%20Convention%201951%20\(Thai\).pdf](https://www.unhcr.or.th/sites/default/files/Refugee%20Convention%201951%20(Thai).pdf). [19 March 2018]
- Thailand : ZOA Refugee Care (2009). "Promoting Inclusive Education". *Annual Report 2009*. [In Thai].
- UNHCR Thailand. (2018A). *Number of refugee camps in Thailand*. [Online] <https://www.unhcr.or.th> [20 October 2018]. [In Thai].
- UNHCR Thailand. (2018B). *Refugees in Thailand*. [Online] <https://www.unhcr.or.th> [20 March 2018]. [In Thai].